

Czupi Gyula

Egynyári kalandok a könyvtárban Közfoglalkoztatottak friss erőforrásként

„Egy gondolat” foglalkoztat engemet

Már több éve foglalkoztat a gondolat, hogyan lehetne azt a tragikus helyzetet a lehető legjobban megélhetővé tenni, hogy emberek kis pénzért kénytelenek munkát vállalni közmunka program keretében a könyvtárban. Ehhez csatlakozott a közérdekű és a diák-munkára jelentkezők csapata.

Először arra gondoltam, hogy minél többet tanuljanak a könyvtárban. Kértük, használják a könyvtárat, ismerjék meg az itteni működést, hogy képesek legyenek környezetükben ajánlani a könyvtárat mint az életük segítőjét. Sokan lettek így munkatársaink, sokan azóta is otthonosan érzik magukat nálunk, bár korábban nem tudták elképzelni, hogy a könyvtár számukra is érdekes, hasznos, ezzel pedig fontos helyé válhat.

Sokan és sokáig vettek részt digitalizálási munkákban. 100 ezer oldalt meghaladó helyi folyóirat-mennyiség került ki az internetre és lett a város történetének legtöbbet idézett forrásává (a városi monográfiában pl. a levéltári hivatkozásokat jócskán megelőzve). Így kaptak színes ruhát könyvtári oszlopaink. Üvegfestő közmunkás kollégánk ajándékképeket készít, amelyek a könyvtári eligazodást segítő feliratok díszévé is váltak. A sort még tudnám folytatni.

A múlt nyár azonban hirtelen több fajta lehetőséget is teremtett, mert a munkára jelentkezők olyan változatosságával találok. Köztük diák munkára jelentkező is volt.

Most is úgy kezdem az ismerkedő beszélgetéseket, mint korábban.

Mivel foglalkozott eddig? Van-e hobbi, speciális ismerete, gyakorlata? Eddig nem észlelt fordulatok következtek a beszélgetésekben.

A dolgok eleje

Kezdjük azonban tényleg a legelején. Minden ilyen beszélgetésnek van egy természetes előzménye. Nevezetesen az, hogy több fajta tervet, elgondolást, ötletet gondolok vé-

gig, dédelgetek magamban, melyet szeretnék megvalósítani. (Természetesen bízva abban, hogy kollégáim egyre nagyobb számban hasonlóan tesznek, terveznek, erre komoly jelzéseket látok az ifjabb generáció körében.) Ezek között jelentős számban van olyan, melyet nagyon távolinak érzek személyi és tárgyi, főként anyagi feltételek hiánya miatt. Ennek a helyzetnek azonban van egy óriási előnye is. Ha valamelyik felvételi beszélgetésen egy lehetőség hirtelen kezd kibontakozni előttem, akkor nagy bizonyossággal előkerül egy-egy elgondolás, melynek megvalósítását a jelentkező alkalmazása teszi lehetővé. Itt van az íjászkodás példája. Készült a nyári olvasótábori program, amikor egy közérdekű munkára ítélt férfi jelentkezett nálunk, hogy szívesen dolgozná itt le büntetését, ő tehát – megállapodásunk alapján – az íjászat rejtelmeibe vezette be az érdeklődő nyári olvasótáborozóinkat. (De volt már így nálunk energetikus, aki javaslatot készített az energiacsökkentésünkre, lelkész, aki a templomba járó emberek számára ajánlotta könyvtárunk anyagát stb.)

Új idők gyermekei

Most azonban tényleg eddig nem tapasztalt kompetenciákkal rendelkezők lettek a beszélgetőtársaim.

1. Egy tanulmányai folytatását fontolgató, verset mondó és éneklő fiatalemberrel hozott össze a sors. Kiderült, fiatalokkal foglalkozó amatőr csoportok tagja, szervezője. Természetes tehát, hogy a beszélgetés gyorsan abba az irányba terelődött, hogyan lehetne ezeket a kapcsolatokat hasznosítani, a fiatalok számára könyvtári bemutatkozási lehetőséget teremteni. Ebből lett az a 9 könyvtárnyitogató villámcsödület (flashmob), melyről ő beszél, és a híradások illusztrálják, a résztvevők lajstroma bizonyítja a hasznosságát, eredményességét.

2. Ketten jelentkeztek egy hónapos, napi 4 órás diákmunkára (a könyvtár szempontjából ők is „ingyenmunkások”, hiszen 100%-ban államilag támogatott a munkavégzésük). Az egyikük társadalmi jelenségek tanulmányozásával foglalkozik egyetemi tanulmányai során. Mikor ez kiderült, mindjárt beszélni kezdtem neki arról a nem sokkal előtte indított beszélgetéssorozatról, melyet a nyári olvasótáborosainkkal folytattam. Ezek azt célozták, hogy megtudjuk, hogyan szereznek tudomást a diákok azokról a könyvekről, melyeket elolvasnak. Ajánlják-e egymásnak a könyveket? Végül azt szerettük volna megtudni, hogy ismerve az olvasás örömét, szintén jól ismerve azokat az osztálytársaikat, akiknek ez az öröm még nem adatott meg, hogyan nyernék meg az olvasásnak. Erről – a további beszélgetésekről ebben a témában – szólt tehát az ő munkája, melyről heti összefoglalókat készített, majd egy végső összegzést.

A beszélgetések tanulságai alapján elindítottunk egy mozgalmat, mely a könyvek osztálytársaknak való ajánlását célozza. Az ajánlás két formáját indítottuk el a tanév elején. Arany olvasójegyet kaptak a jól tanulók. Ezzel az általánosan több könyv kölcsönözhető. Arra kértük őket, a lehetőséget használják arra is, hogy osztálytársaikkal is kölcsönöznek általuk javasolt olvasmányt. A másik forma pedig a csoportos olvasás népszerűsítése szintén az iskolákban. Ennek az az alapja, hogy már 100 népszerű gyermekkönyvet vásároltuk olyan példányszámban, hogy akár egy osztály is egyszerre olvashatja.

3. Egy blogoló diák is jelentkezett munkára. Az ő esetében a műfaj (blog) és a kedvelt téma (sport) gyorsan összehozta a lehetséges egy havi tevékenységet – a könyvtár dokumentumainak ajánlása az olimpia kapcsán. Blogja népszerűvé vált. Ő fogalmazta meg legmegfoghatóbban ennek az érdek- és motivációegyveztetésen alapuló gondolkodásnak, alkalmazásnak az eredményességét.

A fiatal munkatársak tevékenységét és néhol még annak eredményét is beszámolóikból vett részletekkel mutatom be.

A három kaland

1. kaland: Villámcsődület (flashmob)

A villámcsődületek szervezőjének élménybeszámolójából:

A könyvtárban június közepén álltam munkába. Még a szerződés aláírása előtt beszélgettünk arról, milyen munkafolyamatot tudnék ellátni az intézményben. Arra jutottunk, hogy szervezhetnék programokat, amik több látogatót vonzanának a könyvtárba, jó lenne az általános és középiskolás fiatalokat is belevonni a dologba. Az első pár munkanap még az ötleteléssel ment el, azonban egy kis idő után megszületett az ötlet: szervezhetnék flashmobokat a könyvtár elé a nyitás előtt. Tetszett az ötlet, mert a fantáziámat mindig mozgatta az ilyen fajta megmozdulás.

A nyár folyamán összesen kilenc alkalommal szerveztem villámcsődületet a könyvtár elé a nyitást megelőző percekben. Célom volt, hogy magával a programmal és egy kisebb ajándékkal kedveskedjünk a könyvtárba látogató, illetve az arra járó embereknek. Célunk volt még, hogy olyan tehetséges fiataloknak is lehetőséget tudjunk biztosítani a szereplésre, akik szívesen kipróbálnák vagy megmutatnák magukat. A személytelen, szórólapos mozgósítás nem volt eredményes.

Művészeti csoportokat, tehetséges embereket személyesen megszólítva azonban sikerrel jártam.

Az első időben rengeteg volt a gondom. Egy teljesen új, idegen környezetbe kerültem. Nehéz volt meggyőzni a környezetemet, hogy tudom, mit csinálok, és nem csak szervezek a nagyvilágba. Ez volt az első alkalom, hogy én egyedül szervezek meg egy programot, bár még tanulni sem tanultam sehol, hogy miként és hogyan kell az ilyet csinálni. Idővel kezdtek az itt dolgozók is megszokni a munkámat, és értékelni kezdték, annak ellenére, hogy az elején kicsit ódzkodtak a dologtól. Jó érzés volt tapasztalni, hogy míg az elején kicsit furcsán tekintettek az egészre, az idő múlásával elkezdtek kérdezgetni előre, hogy mi lesz a következő héten.

Fontosnak érzem a kulturális sokszínűséget. Így került a flashmobba vers, ének, tánc, vívás, gólyalábazás, élőzene, és mindezek keverékei. Az elején természetesen nem volt befogadó a közönség, hiszen gyakorlatilag azt hitték, hogy elálljuk a megszokott könyvtárba vezető útjukat. Az idő múlásával azonban sokkal befogadóbbá váltak, és egyre többen megálltak azok közül is, akik a könyvtárba mentek, de volt, aki csak arra járt. Volt egyszer arra is példa, hogy a szemközti ház ablakaiból kémleltek ki az emberek és nézték a műsort.

Az utolsó alkalomra, vagyis a záró rendezvényre, minden addigi fellépőmet visszahívtam, hogy egy nagyobb műsorral zárjuk a nyári időszakot. Az ötlet az volt, hogy a különböző művészeti ágak keverednek és egymásba folynak, ezzel is mutatva, hogy bár

más területen próbálkozunk, mégis összeköt minket a kultúra és a színpad. Ez az elvárásaimnak megfelelően sikerült, és a visszajelzések is azt igazolják, hogy remekül sikerült az a fél óra. Ami azonban még jobban megerősítette az előadás sikerét, hogy magát az előadást összekötöttük egy ünnepélyes alkalommal is. A 2015/2016-os tanévben színötös tanulmányi átlagot elért tanulókat – a helyi sajtó közölte nevüket, iskolájukat és arcképüket –, akik Nagykanizsán, vagy vonzáskörzetében laknak és be vannak iratkozva a könyvtárba, egyenként meghívtuk a záró villámcsődületre. Ezen alkalomból, és gratulációnk jeléül egy arany olvasókártya átadására került sor a műsor után, melyet elsősorban nekik ajánlottunk. Ezzel a közönség száma nagymértékben megnövekedett az előbbi he-tekhez képest.

Az egyes villámcsődületek reklámozása több formában történt:

1. A sorozat kezdetén indítottunk facebook-os eseményt, ennek nem mutatkozott haszna.
2. Minden alkalomra készítettünk egy ajándék könyvjelzőt, melyen fel volt tüntetve, hogy azon a napon kik voltak a fellépők, illetve szerepelt rajta a következő villámcsődület időpontja is.
3. Szórányanyagot helyeztünk el a könyvtárban.
4. Minden alkalommal, a program végeztével közöltük szóban is a következő villámcsődület időpontját.

A sajtót is meghívtuk a programra. Minden alkalommal új aktualitást kellett kitalálnunk (első alkalom, nyári könyvtári szünet utáni első alkalom, különleges fellépő, záró alkalom). A programsorozat alatt összesen tizenkét cikk jelent meg a csődületről, ebből tíz online felületen, kettő pedig folyóiratban. A helyi televízió is többször adott hírt róla. A nyárázó eseményre nagyobb reklám is kellett. Ennek érdekében szerkesztettem egy plakátot, illetve egy hozzá tartozó szórányanyagot is.

A plakátokat oda vittem, ahol más rendezvényről is láttam plakátot, ott nagy eséllyel az enyémet is ki tudják helyezni, így ezeket vettem célba.

A könyvtár facebook oldalán és a heti könyvtári hírlevelekben is szerepelt a program.

Ezen felül pedig készítettünk hivatalos sajtómeghívókat, amelyeket személyesen juttattam el a címzetteknek.

A színötös olvasóinkról készítettünk egy elérhetőségi listát (névvel, címmel, telefonszámmal), amelynek segítségével el tudtuk érni őket azzal kapcsolatban, hogy egy arany olvasójeggyel gratuláljunk a tanulmányi átlagukhoz és nekik szenteljük a záró villámcsődületet.

Levelet írtunk mindenkinek és mindenkit telefonon is felhívtunk.

A záró rendezvény közönségszáma körülbelül 125 fő volt.

A nyár folyamán összesen körülbelül 415 fő látta a programot, ez 175 különböző személyt jelentett.

Az, hogy hogy minden hétre más és más fellépőket és produkciókat tudjak felvonultatni, nagy munkába került, ugyanis a legkisebb esemény megrendezése, melyen fellépők vannak, körülbelül két hetet vesz igénybe, amiből nekem egy hetem maradt. A legelején felmerült egy olyan lehetőség, hogy több hétre előre tervezek, azonban hamar kiderült, hogy a nyári időszakra való tekintettel nem tudták a csoportok, illetve a személyek megmondani előre, hogy rá tudnának-e érni.

Ami még nehézséget okozott, hogy maga a fellépés ingyenes volt. A csoportok nem szeretik, ha ilyen rövid előadásra hívják őket, főleg ha ingyen kérik, ezért egy teljesen új harcmódot kellett felvonultatni annak érdekében, hogy legyenek fellépők az alkalmakra.

Az első pár csődületre volt a legnehezebb, mert semmilyen híradást vagy anyagot nem tudtam csatolni a programról. Később, amikor már jelentek meg riportok, közlemények, egyből hozzáraktam a meghíváshoz, ezzel tudtam bizonyítani, hogy egy működő dologról van szó, mely bemutatkozási lehetőséget biztosít, illetve a sajtót is érdekli, amivel a fellépők saját maguknak is reklámot tudnak biztosítani.

A nyár folyamán a kilenc eseményen összesen 14 különböző fellépő fordult meg a villámcsődületen, összesen 22 különböző produkciót mutattak be a közönségnek, és összesen 110 percnyi, majdnem másfél órás előadást sikerült összehozniuk.

Örülök, hogy egy ilyen lehetőséget kaphattam a Halis István Városi Könyvtárban, és szavaztak nekem annyi bizalmat, hogy képes vagyok megcsinálni.

2. kaland: Könyvajánlás diákok között, arany olvasójeggyel

A társadalomtudományok területén tanuló egyetemista emlékei, beszámolója (ő az, aki a gyerekek olvasási szokásait próbálta megismerni):

Izgatottan vártam, hogy vajon miről eshet majd szó az első megbeszélésen. Amire tényleg kíváncsi voltam, az az volt, hogy egy magamfajta diákmunkás, akinek nem volt semmilyen munkatapasztalata – csak az egyetemi oktatás során összegyűjtögetett tudása –, mire lehet képes egy éles helyzetben.

Szó esett a tanulmányaimról, és emlékszem, igyekeztem a lehető legpontosabban bemutatni a képzést, amiben részt veszek, próbáltam azokra a területekre fókuszálni, amiket hasznosnak éreztem bármilyen feladathoz, amit esetlegesen kaphattam volna.

Végül arra jutottunk, hogy az általános iskolás tanulók olvasási szokásairól szeretnénk a munkám révén képet kapni, azon belül is azok a mechanizmusok vártak felfedezésre, amelyek segítségével az említett gyerekek egymás közt kommunikálnak az aktuálisan olvasott könyvekről. Szerettük volna kideríteni, hogyan ajánlanak egymásnak olvasnivalót, szokták-e egymást arra biztatni, hogy idejük egy részét ennek szenteljék. Igazából minden olyan információ értékes volt, ami többet árult el arról, hogy az ő korosztályuk – akár az iskolában, akár otthon – hogyan áll hozzá az irodalomhoz, milyen értéket képvisel számukra a könyvolvasás.

Gondolkodtunk, hogy a kérdőív vagy az interjú lehet-e majd a legnagyobb hasznunkra. Végül az interjú mellett döntöttünk.

Szerettem volna a legjobbat nyújtani, aggódtam, hogy a közben felmerülő nehézségekkel nehezen fogok megbirkózni. Szerencsére, mint később kiderült, erre semmi okom nem volt, hiszen a gyerekek és a könyvtárban dolgozók is végig nagyon készségesek voltak.

A három hét beszélgetéseinek összegzése: A megkérdezettek mind szerettek olvasni: egyikük könyvmolynak vallotta magát, s volt, aki azt mondta, hogy ez a hobbija. Az egyik gyermek az mondta, hogy szabadidejének jelentős részében csak ezzel foglalkozik.

Válaszaikból az derült ki, hogy osztálytársaik körében már nem egyöntetűen népszerű könyvet olvasni: bizonyos diákok azt mondták, hogy a többiek is nagyon szeretnek ezzel foglalkozni, voltak, akik azt mondták, hogy az osztályukból csak kevesen áldozzák erre a

szabadidejüket, de a legtöbben azt felelték, hogy ez változó, mert bizonyos osztálytársaik hozzájuk hasonlóan örömeiket lelik ebben a tevékenységben, míg mások egyáltalán nem szeretnek könyvet olvasni.

Szinte minden megkérdezett diák azt válaszolta, hogy osztálytársaik (legalábbis, akik tényleg szeretnek olvasni) többnyire ugyanazokat a témákat és műveket kedvelik, amiket ők is.

Csak ritkán mondták azt, hogy az osztálytársaik más műfajú olvasmányokat szeretnek, ezt is általában akkor, amikor a fiúk a lányok, a lányok pedig a fiúk olvasási szokásairól meséltek.

Az elmondottak alapján nagyjából minden második iskolában a tanárok érdeklődnek a fiatalok olvasás során szerzett élményeiről, az általuk olvasott könyvekről, és meg is kéri rá a diákokat, hogy erről meséljenek az osztálynak. Az egyik tanuló azt mondta, hogy iskolájában a pedagógusok könyvajánlást szoktak szervezni, ahol mindennap három kiválasztott tanuló mutathatja be kedvenceit. Némely intézményben még jutalom is jár érte, ha egy diák a kötelezően előírt olvasmányok mellett szorgalomból/kedvtelésből külön foglalkozik azzal, hogy ezen a téren fejlessze önmagát (ezért dicséretet, kisötöst/ötöst, eggyel jobb osztályzatot kapnak).

Több esetben azt mondták a megkérdezett diákok, hogy a tanárok nem érdeklődnek az olvasási szokásaik és az olvasmányaik felől, és nem is jutalmazták, ha valaki szorgalomból vagy kedvtelésből olvas.

Sok gyermek mesélt arról, hogy osztálytársaik (akárcsak ők) beviszik az iskolába azt a könyvet, amit éppen olvasnak, ahol bemutatják egymásnak kedvenceiket, és néha kölcsön is adják őket tanuló társaiknak. Máshol ez nem bevett gyakorlat: inkább azokban az osztályokban, ahol a többiek amúgy sem szeretnek szabadidejükben olvasni.

A megkérdezettek általában úgy próbálnák rávenni a többi diákot a könyvolvasásra, hogy olyan műveket, történeteket ajánlanának nekik, amiket ők is szerettek vagy olyan könyveket, amik izgalmasak és élvezetesek. Volt diák, aki először inkább feltérképezte volna a másik érdeklődési körét, volt, aki az adott személy habitusához illő olvasmányt mondott volna, volt, aki fokozatosan szerette volna rávezetni a többieket az olvasásra: először könnyű olvasmánnyal próbálkozna, és később jönne elő komolyabb művekkel. Az egyik tanuló a filmek könyvadaptációját tartja erre érdemes lehetőségnek.

Minden tanulót megkérdeztem, hogy részt venne-e egy olyan programban, amiben a többieket arra venné rá, hogy (még) többet olvassanak, és majdnem mindenki igennel válaszolt. Akik hezitáltak, nem zárkóztak el teljesen a dolog elől, de úgy tűnt, hogy őket jobban meg kéne még győzni.

3. kaland: Olimpiai blog, 51 000 kattintással

Azzal a diákkal, aki a dolgok blogos végét fogta meg, az előkészítés során azonosítottuk a feladatot, kinevezett munkatársaink között megtalálták a segítőt és szöveggondozót. Az eredmény pedig az lett, hogy az olimpia ideje alatt az első öt legkedveltebb bejegyzés látogatottsága 20000 és 2300 között alakult.

Ő így írt a nyári blogolás utáni, már öntevékenyen szerkesztett felületén a nyári élményéről:

Azt csinálhattam, amit szeretek

Az elmúlt hetekben azon mázlisták sorába tartozhattam, akik a hobbijukért kapiják a fizetésüket. Gyerekkorom nagy álma volt, hogy egyszer egy könyvtárban dolgozhatok valamennyi időt. Kamaszkorom egyik nagy vágya pedig az volt, hogy pénzt kapjak az írásaimért. Az elmúlt hetekben a könyvtári munkám során mindkettő megvalósult.

A nyári munka nagy előnye volt, hogy mindenki azzal a területtel foglalkozhatott, amit szeretett, és amihez értett. Jőmagam három éve blogolok szinte napi szinten, így a „Mi a hobbid?” kérdésre nem volt túl nehéz megtalálnom a választ. A könyvtár vezetése azzal bízott meg, hogy készítsek egy olimpiai blogot. Az elvárás annyi volt velem szemben, hogy néhány sporttémájú könyvet ajánljak a nagyérdemű számára, s hogy néhányan legalább olvassák is a blogot.

Az első napok során alig néhányan látogatták a blogot, mikor is az az ötletem támadt, hogy az aktuális napi sporteseményekhez rendelnék könyvajánlókat. A „paradigmaváltás” bejött, és hamar százak és ezrek kezdték el látogatni a könyvtári blogot. Az elmúlt nap statisztikái szerint az elmúlt két hétben több mint 51 000 ember kattintott a halisolimpia.blog.hu címre. Ahogy néztem, a blog többnyire pozitív fogadtatásra is lelt az olvasók között.

A nagy olvasottság hatására persze én is élvezettel szerkesztettem a blogot, és részem lehetett néhány különleges élményben. Az ország legolvasottabb oldala 14-szer ajánlotta írásaimat, interjút készíthettem egy olimpiai bronzérmessel, és ami a számomra lényeges volt, fizetésért csinálhattam azt, amit szeretek.

Utóirat

Nyári kalandokra készen várom a következőt. Kívánom minden kollégának és könyvtárnak, hogy hasonló fiatalokkal találkozzanak. Mert, ahogyan Mikulás Gábor összegezte történeteimet, fontos lehet a könyvtár marketingje szempontjából is. Az ő összegzése alapján számomra a kulcsmondanivaló: a könyvtárba bekerülő ideiglenes munkatársakat „résztvevővé” kell tenni, hogy távozásuk után váljanak a könyvtár minél hitelesebb „nagykövetőivé”; fedezzük fel, használjuk ki, akár építsük be a számunkra többnyire atipikus tudásokat, erősítve a kapcsolati hálót a könyvtár és környezete között, erősítsük azt a szemléletet, mely szerint az ember abban a tevékenységben tudja a legnagyobbat alkotni, amelyet élvez – s ez jelentősen növeli tevékenységének hitelességét, továbbá pr-értékét is.

A flashmob-projekt üzenete számomra, hogy a könyvtárhasználókat érdemes szem előtt tartanunk a gyengébben használt időszakban (vö.: a kiskereskedők a hét közepére tervezik akcióikat); a könyvtárnak nem(csak) saját kompetenciáját érdemes bemutatnia, hanem a közösség kompetenciáit is ki kell emelnie (ez a 2.0 alapvetése); a könyvtárosok szemlélete is nyitottabbá vált a külső kompetenciák elismerésére (informális belső képzés), a felsorolt programok részévé válhattak könyvtárunk módszeres sajtó pr-jének.

